

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Diplomová práce

TÉMATICKÁ FOTOGRAFICKÁ PUBLIKACE

BcA. Markéta Felberová

Plzeň 2020

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Katedra výtvarného umění
Studijní program Výtvarná umění
Studijní obor Intermediální tvorba
Specializace Užitá fotografie

Diplomová práce

TÉMATICKÁ FOTOGRAFICKÁ PUBLIKACE

BcA. Markéta Felberová

Vedoucí práce: MgA. Vojtěch Aubrecht

Katedra výtvarného umění

Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2020

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, červen 2020

.....

podpis autora

Poděkování

Touto cestou bych chtěla poděkovat MgA. Vojtěchu Aubrechtovi za vedení mé diplomové práce, za veškerou odbornou pomoc, věcné připomínky a trpělivost.

Obsah

Úvod.....	7
Mé dosavadní dílo v kontextu a specializace.....	8
Téma a důvod jeho volby.....	10
Vývoj díla, realizace	12
Popis díla.....	14
Cíl práce	15
Inspirace	16
Technologická specifikace - zobrazení mediálních souborů	17
Seznam použitých zdrojů.....	18
Resumé.....	20
Seznam příloh	21

Úvod

Motto: „*Pokud Vás nezajímá život, pak fotografie ztrácí význam.*“

Ruth Bernard

Při vzniku své diplomové práce jsem si položila otázku: „Co je umění?“ Umění je otevřené a má nesčetně odpovědí na to, co může být. Pro někoho je to jakákoliv aktivita, produkt, myšlenka nebo např. emoce, kterou vyjádří sám sebe. Je to rozmanitá řada lidských vlastností. Pro mne však znamená výraz myšlenek, emocí, tužeb, sdílení způsobu, jakým život prožíváme. Jak bychom toto všechno získali a pocítili bez prožití a uvědomění? Stačí mít jen nějaké vozidlo, které ponese náš záměr. Mým vozidlem je fotoaparát a žití, díky kterému mohu tvořit.

Mé dosavadní dílo v kontextu a specializace

Fotografie má mnoho forem jak v umění, tak i v odlišných oblastech – dokumentuje, využívá se k vědě a lékařství, uchovává naše vzpomínky... Při fotografování mě nejvíce zajímá možnost vizualizace emocí. Nejde nic přikrášlit, jen zachytit ten okamžik, bez sladkých řečí či jakýchkoliv příkras. Z toho plyne i můj zájem o hluboké situace, do kterých se člověk může dostat. Ať už jsem to já či má rodina nebo přátelé. Focení je pro mě jakousi terapií. Pokaždé, když se mě jakákoliv situace dotýká, instinktivně беру do rukou svůj fotoaparát s potřebou zachytit okamžik a tím se s ním vyrovnat, nějak ho zpracovat. Fotografie je pro mě terapií a jako taková odráží mé pocity, pocity mých blízkých a díky tomu se stává skutečnou a ne jen uměle vytvořenou iluzí. Praktickým potvrzením jsou mi mé dosavadní práce, např. má bakalářská práce s názvem *Meziprostor*, kde jsem se zabývala životem člověka, který se dostal do těžké životní situace [Příloha 1]. Snažila jsem se pochopit jeho vnímání a existenci v tomto prostoru a čase. Myslím, že každý z nás se občas ocitá v meziprostoru (nerovnováha, narušená psychika, lidé na pokraji společnosti, stáří...) a já se snažím tyto okamžiky vystihnout ve své fotografii. V mé práci se nachází spíše rovina osobní a tyto náměty se pro mě stávají stěžejními.

V průběhu magisterského studia vznikla práce na zadané téma Únor 1948, kde jsem vytvořila soubor pěti fotografií s názvem „*Komfort komunismu*“ [Příloha 2]. Nepadnoucí podprsenky jsou tak lehkou metaforou a mají vystihnout i tak těžké téma tehdejšího režimu. Jako jedna z mála je tato práce pouhým souborem fotografií. Většinou mé práce vznikají formou publikace, kde se zamýšlím nad konceptem, kompozicí a skladbou snímků, např. v knize *Bezručova 125/1* [Příloha 3], která obsahuje soubor „portrétů“ sousedů z domu, kde bydlím. Portréty nejsou však klasickým zobrazením jejich tváří, ale jsou zobrazeny formou obnažených nohou, které bývají většinou zakryté. Tyto fotografie jsem vystavila ve svém bytě a uspořádala vernisáž pro své sousedy. Tím jsem tak odkryla sousedskou intimitu a ostýchavost mezi námi. V knize se nachází série portrétů, fotografie samotného domu a snímky z vernisáže. Kniha je tak řazena do kapitol.

Publikace pod názvem *Felber*. vznikla jako dokument další magisterské semestrální práce [Příloha 4]. Fotografie obsahují dokumentaci mého dědy a jeho domu, kde se narodil. Dům byl prostorem, který ho obklopoval a doprovázel po celý jeho život. V řazení snímků jsem se tehdy inspirovala jednoduchou skladbou fotografií, kterou jsem našla v knize *Libuna* od Iren Stehli [Příloha 5].

Když se ohlédnu za svými dosavadními díly, která vznikla v rámci studia, mohu říci: „Fotografie je pro mne text beze slov, kterým mohu ostatním sdělit, co cítím, co se okolo mne děje, co prožívám.“ A tak hledám ve svých prožitcích a událostech svého života. Toto uvědomění a zkušenosti mě přivedly k jasné volbě tématu - vytvořit další fotografickou publikaci.

Téma a důvod jeho volby

První fotografické knihy se objevují ve 40. letech 19. století, tak jako tomu je u samotné fotografie. Anna Atkinsová (1799-1871) je první autorkou ilustrované fotografické knihy. Fotografie řas v prvním díle *Photographs of British Algae: Cyanotype Impressions* byl částečným úkolem, který měl pomoci vědecké komunitě [Příloha 6]. Kniha *The Pencil of Nature* (1844-46) byla produkována Williamem Henrym Foxem Talbotem, který očekával komerční úspěch [Příloha 7]. Ten se však nekonal, neboť kniha v té době byla novinkou. Svůj projekt ukončil po šestém vydání. Pokusil se ukázat fotografii jako novou formu umění.

Fotografie po roce 1920 mohla být viděna např. v časopisech nebo kalendářích, kdy technika tisku byla již v Evropě rozšířena. První fotografická československá kniha není jasná, avšak za významnou můžeme považovat knihu *Praha ve fotografii* z roku 1940 od českého fotografa Karla Plicky [Příloha 8]. Přibližně o deset let později vycházelo v Československu mnohem více fotografických knih.

Martin Parr spolupracoval na knize Gerry Badger *The photobook: a history* (ve třech svazcích), kde definují: „*Fotokniha je kniha - s textem nebo bez textu - kde je hlavním poselstvím díla fotografie. Je to kniha, kterou vytvořil fotograf nebo někdo, kdo edituje nebo sekvencuje práci fotografa nebo dokonce několika fotografů. Má specifický charakter, odlišný od fotografického tisku (...)*“¹ Kniha uvádí několik příkladů fotoalb, které vznikaly už v 19. století až po současnost.

Fotografická kniha má mnoho společných prvků s knihou, která je psaná pouze textem. Obě se dají rozdělit do kapitol, které na sebe navazují, nebo každá z nich tvoří samostatný příběh, který zapadá do celkového kontextu knihy. V autorské fotografické knize používáme jeden ze tří postupů, a to tak, že fotografie řadíme buď do série, příběhu, či koláže. Postupy volíme podle toho, jak nám fotografie spolu souvisí. Výsledný dojem nám vychází z pochopení kontextu a myšlenek autora.

¹PARR, Martin a Gerry BADGER. *The photobook: a history*. London: Phaidon, 2004. ISBN 978-0-7148-4285-1. **Originální znění:** A photobook is a book — with or without text — where the work's primary message is carried by photographs. It is a book authored by a photographer or by someone editing or sequencing the work of a photographer, or even a number of photographers. It has a specific character, distinct from the photographic print (...)

Obecně častým tématem pro fotografickou knihu je dokumentaristická fotografie. Avšak některé takové knihy nám mohou reportážní charakter přebít svým uměleckým vyzněním. Fotografické knihy v dnešní době přesahují do různých oblastí. Jsou to publikace, které obsahují fotografie jako samostatná díla nebo mohou být fotografie čistě fotografickým doprovodem pro čtenáře cestopisu, kuchařek, encyklopedií... Také umělecké předměty, sochy, malby, ale i fotografie jsou vděčným objektem pro fotografickou knihu. Kdo by tak udržel jejich slávu? Všechna díla neznáme v originále, viděli jsme je v knižní publikaci.

Autorskou publikaci jsem volila s ohledem na svoji předchozí tvorbu. V mých pracích se nachází spíše rovina osobní, proto jsou vybrané projekty zvoleny do formátu knihy, kde si snímky udrží míru intimnosti. Čtenáři se tak mohou dotýkat samotného díla a tím se přiblížit autorovi. Sami si určí tempo a vytvoří čas na prohlížení jednotlivých stran, kdy mohou vnímat strukturu papíru a netradiční vazbu. Samotné manuální zpracování publikace doplňuje mé fotografické já. Práce s papírem a vytvářením vazeb mezi jednotlivými fotografiemi je pro mne velmi důležitou součástí. Vytvářím tak fotografiím vlastní svět, kde se navzájem doplňují nebo společně tvoří příběh.

Vývoj díla, realizace

Tvorbě fotografické publikace předcházel výjezd v prvním semestru třetího ročníku v rámci Erasmu do Athén, kde vznikl soubor fotografií, jež je obsahem publikace. Při příjezdu do Řecka jsem došla k uvědomění, že nemohu pracovat tak, jak jsem většinou zvyklá. Neobklopoval mě nikdo z rodiny, mých blízkých nebo mé minulosti, která jako taková a lidé v ní bývají prvním impulsem k vytvoření mé práce. Dokumentovala jsem tedy nalezená zátiší, architekturu, situace, které jsem při objevování spatřila [Příloha 9]. Vše bylo pro mne nové, i způsob, jakým jsem pracovala. Fotografovat bez osobní vazby mi bylo zprvu cizí. Rozhodla jsem se hledat, kde bych si osobní vazbu vytvořila a nadále zpracovala, např. dokument erasmus lidí a jejich žití v cizím prostředí, nebo dokumentovat lidi různých národností, které jsem poznávala [Příloha 10]. Zde mi byla inspirací fotografka Nan Goldin, která dokumentovala především mladé lidi a menšiny [Příloha 11].

V průběhu pobytu v Athénách jsem pocítila klid, neměla jsem žádná očekávání a byla odevzdaná všemu, co přijde. Mé pocity, dojmy a vědomí se zrcadlily ve večerním okolí. Zvláštní napětí a klid mě velice přitahovaly. V tvorbě jsem se přestala zaobírat mou minulostí nebo blízkými lidmi, kteří v mém životě vystupují. Rozhodla jsem se zaměřit na sebe a své okolí, kde jsem se právě nacházela. Touha zachytit vše, co prožívám a vidím v temných Athénách, byla velmi impulsivní. Pod světly lamp, leželi lidé bez domova a stávali se součástí mé přítomnosti [Příloha 12]. Neměli žádná očekávání, byli odevzdáni tomu, co přijde, stejně tak jako já. Dokumentovala jsem přítomný okamžik okolního dění. Jelikož nebylo bezpečné samotné procházení v podvečerních Athénách, používání digitálního fotoaparátu za několik tisíc, bylo prakticky nemožné. Rozhodla jsem se pořídit kameru GoPro Max, která se tak stala mou neviditelnou součástí. Nepoutala na sebe pozornost a díky její velikosti jsem měla fotoaparát vždy po ruce.

Při realizaci publikace jsem četla slova v knize Příběh fotografie: *„A tak nelze nesouhlasit se Susan Sontagovou, publicistkou v oblasti sociologie kultury, která oproti dosavadní tradici estetického a poznávacího uvažování o fotografii psychologicky a mimo jiné tvrdí, že vůbec „nejvelkolepějším výsledkem fotografické činnosti je fakt,*

že nám dává pocit možnosti uchopit celý svět do svých rukou - jako soubor obrazů“, a tímto prostým způsobem jej beze zbytku lidsky obsáhnout. A tak ačkoliv „fotografie je stejně tak interpretací světa jako kterékoliv umělecké dílo, spíše než výpovědí o světě je jeho částí: je miniaturou reality...“² Tato slova se promítají i v mé práci. Zachycením okolních míst a situací publikace tvoří miniaturu světa, ve kterém jsem žila. Při tvorbě publikace a výběru fotografií jsem se snažila udržet hranici, aby kniha nepůsobila jako klasický cestopisný deník. Proto jsou hlavním bodem mé práce použité fotografie z GoPro Max, od kterých se celý vznik publikace odvíjel [Příloha 13]. Tyto snímky doplňují fotografie z dokumentu nalezených zátiší, architektury, atd. [Příloha 14]. Přesto publikace i fotografie z večerních míst potřebovala nějakým způsobem obohatit. Rozhodla jsem se použít videa, která vznikala spolu se snímky z GoPro. V této fázi jsem řešila, jak videa s knihou propojit. Zda je vystavit pouze při instalaci nebo vyřešit otázku, jak by mohla být plnou součástí knihy. Tento plán jsem se rozhodla realizovat pomocí QR kódů [Příloha 15]. Video tak pomohla knize nabýt větších rozměrů a dala jí možnost na zachycené okamžiky nahlížet z více úhlů.

² MRÁZKOVÁ, Daniela. Příběh fotografie. *Příběh fotografie*. Mladá fronta, 1985, s. 171. ISBN 23-033-85.

Popis díla

Hlavním výstupem diplomové práce je kniha, přesněji autorská publikace, která tvoří miniaturu světa. Snímky použité v publikaci obsahují fotografie z večerních Athén, které jsou hlavním bodem mé práce. Zachycují přítomnost okolního dění, kde jsem procházela a byla tak jeho součástí. Ve večerním okolí se odrážejí mé pocity, dojmy a uvědomění. Jednotlivé snímky doplňují mediální záznamy ve formě videa či zvukového záznamu. Publikaci také obohacují fotografie z nalezených zátiší a tamní architektury, které jsou použity jako zklidňující prvek.

Název díla je vyzrazen po načtení QR kódu, který je uveden na přebalu knihy. Čtenáře to tedy vyzývá k využívání těchto kódů již od začátku.

Cíl práce

Motto: „*Vše, co může být vidět, může být zachyceno na fotografii. Formou fotografické knihy může být pojednáno i to, co není vidět.*“³

Každý člověk vnímá fotografii individuálně, jelikož jsme každý jiný a každý máme jiné vzpomínky, zkušenosti a v neposlední řadě fantazii, není tedy možné, aby umělecké dílo působilo stejně na každého z nás. Prohlížení fotografií v nás vyvolává různé pocity, které jsme dříve nabyli za pomoci všech svých smyslů. V zásadě hlavním smyslem pro vnímání fotografie je zrak. Cílem mé práce bylo vytvoření netradičně zpracované publikace, a to i po stránce obsahové. Jednotlivé fotografie v knize doplňují mediální záznamy ve formě videa či zvukového záznamu. Publikace je tak obohacena o využití dalšího smyslu, a tím je sluch. Toto propojení má dopad na celkový vjem každé fotografie.

Dalším cílem, kterého jsem chtěla dosáhnout, bylo, aby publikace fungovala jako celek i jako samostatné umělecké dílo. Zde jsem si vypůjčila slova od Ralpha Prince, který přesně vystihuje mou myšlenku: „*Fotografická kniha je svébytná umělecká forma, srovnatelná se sochou, divadelní hrou nebo filmem. Fotografie ztrácejí sobě vlastní fotografickou charakteristiku věci ‚samy o sobě‘ a stávají se, po přepisu do tiskařské barvy, částmi dramatické události zvané kniha.*“

³ FRANCOVÁ, Sylva. Fotografické knihy – médium pro prezentaci fotografických projektů. FRESH EYE [online]. 2014 [cit. 2020-06-29]. Dostupné z: <http://fresh-eye.cz/fotograficke-knihy-medium-pro-prezentaci-fotografickyh-projektu/2014/06/>

Inspirace

Inspiraci jsem hledala v knize *The photobook: a history*, která popisuje a poukazuje na celou historii publikací. Přesto vazbou knihy a skladbou fotografií se převážně nechávám vést charakterem daného díla a řídím se tak citem a harmonií. V průběhu studia jsem vytvořila poměrně mnoho publikací, kde jsem hledala inspiraci a zároveň využila svých dosavadních zkušeností při tvorbě diplomové práce.

Technologická specifikace - zobrazení mediálních souborů

Série snímků dokumentující např. architekturu, zátiší,... jsou pořízeny na digitální fotoaparát Canon EOS 6D Mark II. Většina těchto fotografií vznikla za denního světla, které jsou klidným doplňujícím prvkem publikace. Při vzniku ostatních fotografií a videí jsem použila kameru GoPro Max 360. To, že některé tyto fotografie nejsou dokonale ostré nebo dochází k digitálnímu šumu, charakterizuje prostředí, kde byly pořízené.

Pro zpracování snímků a záznamů jsem využila software od společnosti Adobe, konkrétně grafický editor Adobe Photoshop CC 2018, který jsem využívala k drobným úpravám fotografií, software pro střih videí Adobe Premiere Pro CC 2018 a v neposlední řadě Adobe InDesign CC 2018 pro vytvoření celkové formy publikace.

Vazbu, formát a použitý papír jsem volila na základě charakteristiky daného díla. Autorská publikace je šitou vazbou o rozměrech 220x240mm.

Při propojení fotografií s videem se mi nabízelo hned několik technických možností, např. vytvoření mobilní aplikace, která přes specifické znaky, kódy apod. odkáže na související mediální stopu. Po konzultaci s IT odborníky jsem však dospěla k názoru, že nejjednodušší pro uživatele bude využít možnost zobrazení příslušného média použitím naskenování QR kódu. Tuto možnost vlastní v dnešní době většina chytrých mobilních telefonů a není nutné si kvůli tomu stahovat žádnou další externí aplikaci. Pokud by některý z chytrých telefonů tuto možnost neměl, je možnost dohledat volně dostupné aplikace, které tuto funkcionalitu obsahují. QR kód je vygenerován na základě zadané cílové URL adresy. Abych tuto URL adresu získala, musela jsem si založit svou vlastní doménu a vytvořit jednoduchý web, který je kompatibilní s jakoukoliv velikostí displeje mobilních telefonů. Pro každou fotografii je zde vytvořena jedna unikátní stránka, na které se zobrazuje související mediální záznam. Tudíž je možné každou fotografii propojit s jednou stránkou mého webu přes QR kód. Pro generování kódů jsem použila stránku qrstuff.com. Web budu v budoucnu stále udržovat, aby propojení mezi fotkou a médiem umístěných na jednotlivých stránkách zůstalo neměnné. V budoucnu bych tento web ráda obohatila o své osobní portfolio a případně publikovala další projekty.

Seznam použitých zdrojů

a) Knižní a periodická literatura

Co je umění?: texty angloamerické estetiky 20. století. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2010. Estetika (Pavel Mervart). ISBN 978-80-87378-46-5.

MRÁZKOVÁ, Daniela. Příběh fotografie. *Příběh fotografie*. Mladá fronta, 1985. ISBN 23-033-85.

PARR, Martin a Gerry BADGER. The photobook: a history. London: Phaidon, 2004. ISBN 978-0-7148-4285-1.

STEHLI, Iren. *Libuna*. Praha: Torst, 2008. ISBN 9783908247630.

JARCOVJÁKOVÁ, Libuše. *Černé roky: 1971-1987*. Přeložil Lucie MIKOLAJKOVÁ. Praha: Wo-men, [2016]. ISBN 978-80-905239-6-8.

BIRGUS, Vladimír. *Česká fotografická avantgarda: 1918-1948 : [katalog výstavy] : [Galerie hlavního města Prahy : 30.3.-30.5.1999]*. Praha: KANT, [1999]. ISBN 8086217116.

b) Internetové zdroje

Fotokniha. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2019 [cit. 2020-06-29]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Fotokniha>

FRANCOVÁ, Sylva. Fotografické knihy – médium pro prezentaci fotografických projektů. *FRESH EYE* [online]. 2014 [cit. 2020-06-29]. Dostupné z: <http://fresh-eye.cz/fotograficke-knihy-medium-pro-prezentaci-fotografickyh-projektu/2014/06/>

Photo-book. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2020 [cit. 2020-06-29]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Photo-book>

Citáty o fotografování [online]. 2017 [cit. 2020-06-29]. Dostupné z: <https://www.art9.cz/citaty-o-fotografovani/>

Resumé

The main outcome of this thesis is an author's book, which itself is a small alternative world's miniature. In my work, I stopped dealing with my past and with people who are part of my life. I decided to focus on myself and my current environment. The photographs from this publication were taken in night-time Athens and are the main body of this work. They capture the presence, places I visited and events that I was part of. The night environment reflects my feelings, impressions and realizations.

There are homeless people under the light of the lamps, who were part of the present moment as well as I was. They had no expectation, they were surrendered to what was to come in the same way as I was.

I documented the present moment of my surrounding events. The single captures are supplemented by other media records such as video or sound recordings. The publication is enriched with photographs of found still-lives and Greek architecture. They are a soothing element to the whole book.

The book's title is revealed after the QR code from the book's front page is loaded. It invites the viewer to use these QR codes from the very beginning.

Seznam příloh

Příloha 1

foto vlastní: ukázka bakalářské práce Meziprostor

Příloha 2

foto vlastní: ukázka projektu „Komfort komunismu“

Příloha 3

foto vlastní: projekt Bezručova 125/1

Příloha 4

foto vlastní: dokument Felber.

Příloha 5

Iren Stehli: Libuna

Příloha 6

Anna Atkinsová: Photographs of British Algae: Cyanotype Impressions

Příloha 7

William Fox Talbot: The Pencil of Nature

Příloha 8

Karel Plicka: Praha ve fotografii

Příloha 9

foto vlastní: použitý snímek

Příloha 10

foto vlastní: nepoužitý snímek

Příloha 11

Inspirační foto: Nan Goldin: The Ballad of Sexual Dependency

Příloha 12

foto vlastní: použité snímky

Příloha 13

foto vlastní: archiv fotek

Příloha 14

foto vlastní: výběr fotografií

Příloha 15

foto vlastní: prototyp publikace

Příloha 1

foto vlastní: ukázka bakalářské práce Meziprostor

Příloha 2

foto vlastní: ukázka projektu „Komfort komunismu“

Příloha 3

foto vlastní: projekt Bezručova 125/1

Příloha 4

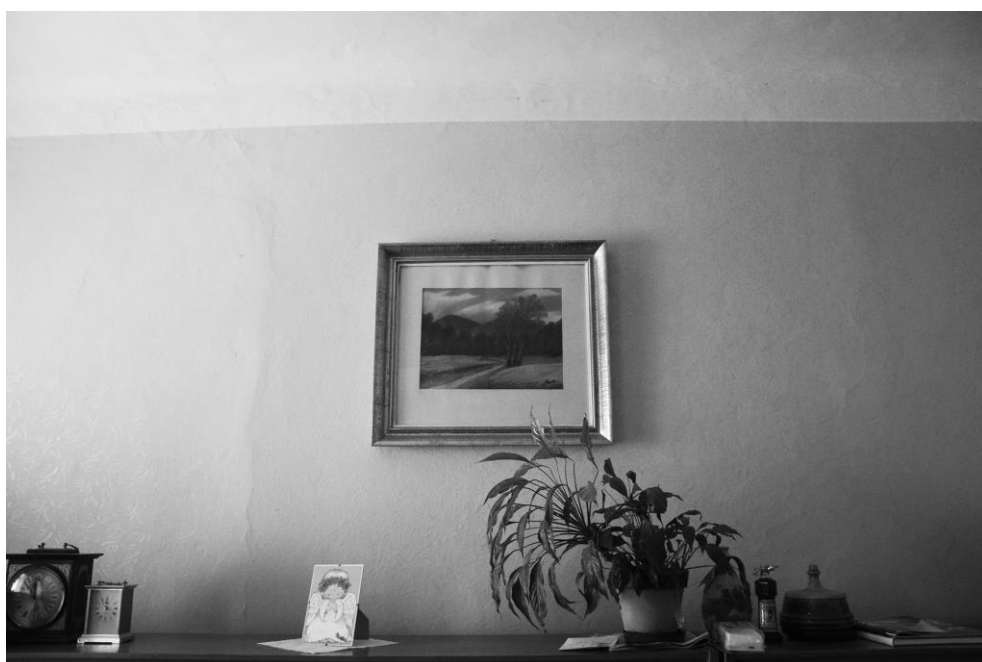

foto vlastní: dokument Felber.

Příloha 5

Iren Stehli: Libuna ⁴

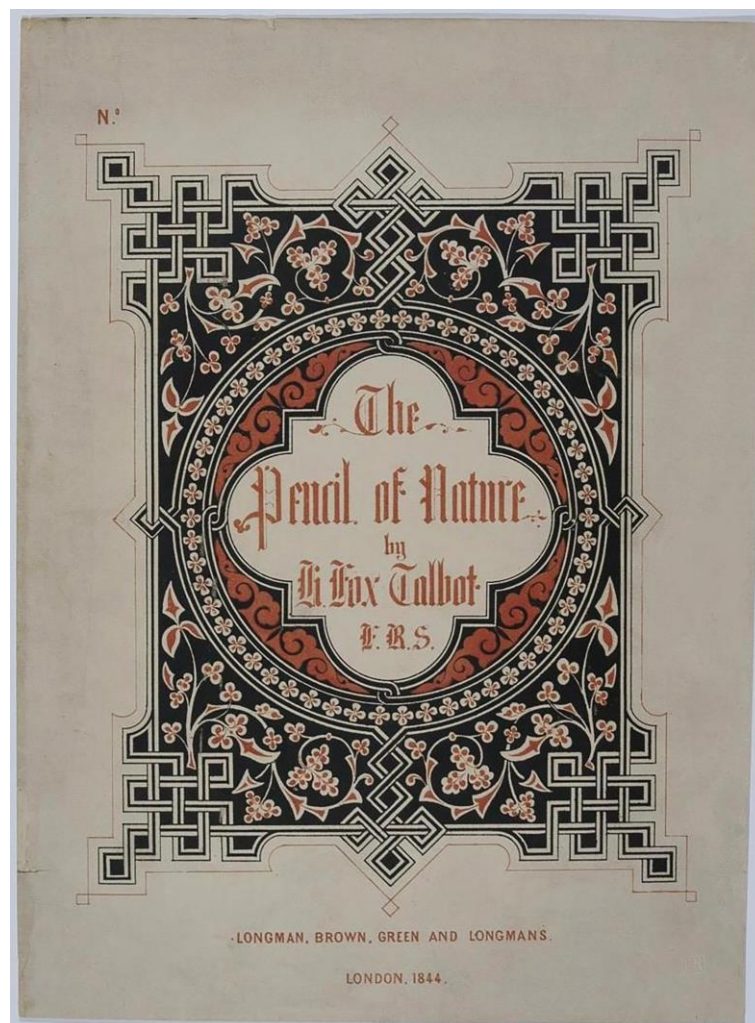
⁴ <https://www.artmap.cz/iren-stehli-libuna-1975-2009/>

Příloha 6

Anna Atkinsová: Photographs of British Algae:
Cyanotype Impressions ⁵

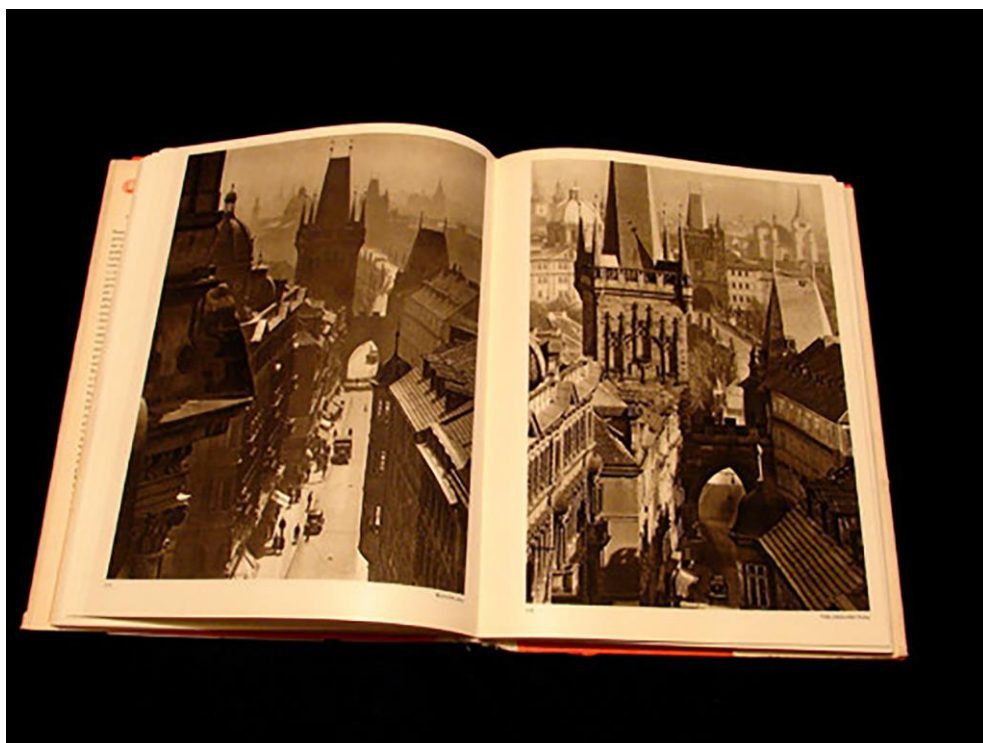
⁵ https://cs.wikipedia.org/wiki/Fotokniha#/media/Soubor:Anna_Atkins_algae_cyanotype.jpg

William Fox Talbot: The Pencil of Nature ⁶

⁶ https://cs.wikipedia.org/wiki/Tu%C5%BEka_p%C5%99%C3%ADrody

Příloha 8

Karel Plicka: Praha ve fotografii ⁷

⁷ <https://www.fler.cz/zbozi/praha-ve-fotografii-karla-plicky-kniha-7997515>

Příloha 9

foto vlastní: použitý snímek

Příloha 10

foto vlastní: nepoužitý snímek

Příloha 11

Inspirační foto: Nan Goldin: The Ballad of Sexual Dependency⁸

⁸ <https://www.sixteenjournal.com/nan-goldin-the-ballad-of-sexual-dependency/>

Příloha 12

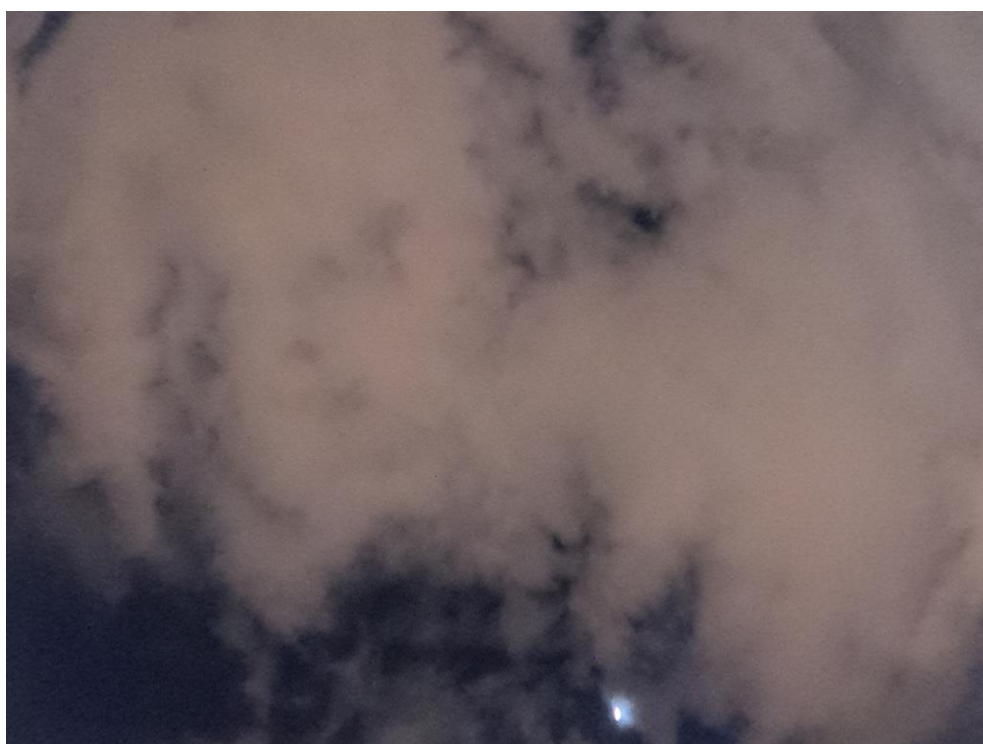

foto vlastní: použité snímky

Příloha 13

foto vlastní: archiv fotek

Příloha 14

foto vlastní: výběr fotografií

Příloha 15

foto vlastní: prototyp publikace